

Wkładka aktualizacyjna na rok 2018 do książki J. Musiałkiewicza „Elementy prawa – podręcznik” (wyd. 2015 r.)

(opracowana według stanu na 31.08.2018 r.)

Str. 40, przypis 26

Na stronie internetowej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka znajdują się m.in. następujące dokumenty w języku polskim:

- informacje o postępowaniu przed trybunałem: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/pol&c=>
- formularz skargi: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/forms/pol&c=>
- zestaw pytań i odpowiedzi dotyczących trybunału: http://echr.coe.int/Documents/Questions_Answers_POL.pdf
- podręcznik europejskiego prawa o niedyskryminacji: http://echr.coe.int/Documents/Handbook_non_discrim_law_POL.pdf

Str. 50, przypis 39

Obecnie całość spraw, jakimi zajmuje się administracja rządowa, jest podzielona na 36 działów.

Str. 53, wiersz 3 od dołu

Kandydatem na stanowisko sędziego sądu rejonowego może zostać ten, kto:

- ma wyłącznie polskie obywatelstwo;
- korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych;
- nie był prawomocnie skazany za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- jest nieskazitelnego charakteru;
- ukończył wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskał tytuł zawodowy magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej;
- jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego;
- ukończył 29 lat;
- złożył egzamin sędziowski lub prokuratorski;
- zajmując stanowisko asesora sądowego, pełnił obowiązki sędziego co najmniej przez trzy lata.

Str. 55, wiersz 19 od dołu

Pracami Sądu Najwyższego kieruje **Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego**, który jest powoływany na sześcioletnią kadencję przez Prezydenta Rzeczypospolitej spośród kandydatów (sędziów Sądu Najwyższego w stanie czynnym) przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy dzieli się na pięć izb:

1. Izbę Cywilną Sądu Najwyższego;
2. Izbę Karną Sądu Najwyższego;
3. Izbę Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego;
4. Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego;
5. Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego.

Pracą każdej izby kieruje **Prezes Sądu Najwyższego**, który jest powoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Sędziowie Sądu Najwyższego, podobnie jak sędziowie innych sądów, są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. Dla kandydatów na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego kryteria są bardziej rygorystyczne niż dla kandydatów na stanowiska sędziów sądów powszechnych.

Str. 56, wiersz 6 od dołu

W każdym sądzie okręgowym są utworzone wydział cywilny i wydział karny, a w niektórych mogą być również utworzone: wydział pracy, wydział ubezpieczeń społecznych albo wydział pracy i ubezpieczeń społecznych, wydział gospodarczy oraz wydział kontroli danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych – do spraw związanych z kontrolą pozyskiwania danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych przez Policję i inne służby państwowe¹.

Str. 90, tabela 17

Tytuł pierwszej kolumny tabeli powinien brzmieć: „Forma czynności prawnej”

8 września 2016 r. weszła w życie nowelizacja kodeksu cywilnego, która wprowadza formę dokumentową oraz formę elektroniczną czynności prawnych. Dlatego do tabeli 17 należy dopisać dwa wiersze.

Forma dokumentowa	<p>Do zachowania dokumentowej formy czynności prawnej wystarcza złożenie oświadczenia woli w postaci dokumentu, w sposób umożliwiający ustalenie osoby składającej oświadczenie.</p> <p>Dokumentem jest nośnik informacji umożliwiający zapoznanie się z treścią informacji:</p> <ul style="list-style-type: none">• nie jest wymagane złożenie pod dokumentem podpisu;• treść dokumentu może być dowolnie zapisana (np. w postaci znaków graficznych, dźwięku czy obrazu);• treść dokumentu może być utrwalona na dowolnym nośniku (np. na papierze, w postaci pliku, e-maila czy SMS-a);• treść dokumentu może być utrwalona za pomocą dowolnych środków (telefon komórkowy, komputer, pióro). <p>Granicę swobody kształtowania dokumentu wyznacza możliwość wykorzystania go jako ewentualnego dowodu złożonego oświadczenia woli, czyli możliwość zachowania i odtworzenia zawartych w nim informacji. Dlatego forma dokumentowa jest formą czynności prawnej o niższym stopniu sformalizowania niż forma pisemna i jest ona dużo wygodniejsza oraz prostsza.</p> <p>Zgodnie z wprowadzoną definicją dokument jest rozumiany dużo szerzej, niż był rozumiany dotychczas (jako utrwalenie informacji w postaci pisma).</p> <p>Kodeks cywilny przewiduje zachowanie formy dokumentowej tylko w jednym przypadku, tj. przy umowie pożyczki, której wartość przekracza 1000 zł. Wykorzystanie tej formy przy innych rodzajach czynności prawnych zależy tylko od decyzji stron tych czynności prawnych.</p>
Forma elektroniczna	<p>Do zachowania elektronicznej formy czynności prawnej wystarcza złożenie oświadczenia woli w postaci elektronicznej i opatrzenie go bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu. Co do zasady oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej. Odstępstwo od tej zasady może być ustanowione:</p> <ul style="list-style-type: none">• w przepisach prawnych – jeżeli będzie w nich zapis, że oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej nie jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej;• w ustaleniach pomiędzy stronami czynności prawnej – jeżeli ustalą one, że oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej nie jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej.

¹ Jeżeli w sądzie okręgowym nie zostały utworzone wymienione wydziały, to prowadzenie wymienionych spraw z obszaru działania tego sądu okręgowego Minister Sprawiedliwości przekazuje innemu sądowi okręgowemu.

Str. 94, wiersz 16 od góry

Prokura jest pełnomocnictwem udzielonym przez przedsiębiorcę, który podlega obowiązkowi wpisu do CEIDG albo do rejestru przedsiębiorców KRS.

Prokura powinna być pod rygorem nieważności udzielona na piśmie i zgłoszona przez przedsiębiorcę do rejestru, w którym jest on zarejestrowany, czyli do CEIDG albo do rejestru przedsiębiorców KRS.

Osoba, której udzielono prokury, nazywana jest **prokurentem**. Prokurentem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych. Prokura może być udzielona jednej osobie, kilku osobom, z których każda może działać oddzielnie (samodzielnie), lub kilku osobom, które muszą działać łącznie (prokura łączna). Prokura może być również udzielona w ten sposób, że czynności prokurenta mogą być dokonywane jedynie wspólnie z członkiem zarządu lub współnikiem uprawnionym do reprezentowania handlowej spółki osobowej.

Na mocy udzielonej prokury prokurent może dokonywać w imieniu przedsiębiorcy wszystkich czynności związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, z wyjątkiem:

- zbycia przedsiębiorstwa;
- wydzierżawienia przedsiębiorstwa;
- ustanowienia prawa użytkowania przedsiębiorstwa;
- zbycia nieruchomości;
- obciążenia nieruchomości.

Do każdej z ww. czynności wymagane jest pełnomocnictwo szczególne.

Wszystkie kierowane do przedsiębiorcy oświadczenia lub doręczenia pism mogą być dokonywane wobec jednej z osób, którym udzielono prokury.

Str. 95, wiersz 19 od góry

Od 1 stycznia 2017 r. zmieniono jedną z zasad wyliczania terminów - na mocy nowych przepisów sobota jest traktowana tak samo jak dzień ustawowo wolny od pracy.

Jeżeli koniec terminu do wykonania czynności przypada na dzień uznany ustawowo za wolny od pracy **lub na sobotę**, termin upływa następnego dnia, który nie jest dniem wolnym od pracy ani sobotą.

Str. 141, wiersz 3 od góry

Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o powołaniu go do spadku. Jeżeli w tym terminie spadkobierca nie złożył oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, to uważa się, że przyjął on spadek z dobrodziejstwem inwentarza.

Str. 157, wiersz 11 od dołu

Umowa o pracę powinna być zawarta na piśmie przed rozpoczęciem pracy przez pracownika. Jeżeli umowa o pracę nie została zawarta z zachowaniem formy pisemnej, pracodawca – przed dopuszczeniem pracownika do pracy – ma obowiązek przekazania pracownikowi pisemnego potwierdzenia ustaleń umowy o pracę. Potwierdzenie to powinno zawierać co najmniej informacje o:

- stronach umowy o pracę (tj. pracodawcy i pracownikowi);
- rodzaju umowy o pracę (tj. o tym, czy jest to umowa na okres próbny, na czas określony, czy na czas nieokreślony);
- warunkach umowy o pracę (m.in. o wynagrodzeniu za pracę, rodzaju pracy, miejscu jej wykonywania i wymiarze czasu pracy).

Do 1 września 2016 r. pracodawca również miał obowiązek potwierdzić pisemnie ustalenia umowy o pracę. Jednak różnica polega na tym, że potwierdzenie takie mógł przekazać najpóźniej w dniu rozpoczęcia pracy przez pracownika, czyli w praktyce do końca pierwszego dnia pracy. W związku z tym pracodawca, gdy był kontrolowany, mógł informować, że osoby pracujące bez umowy są pierwszy

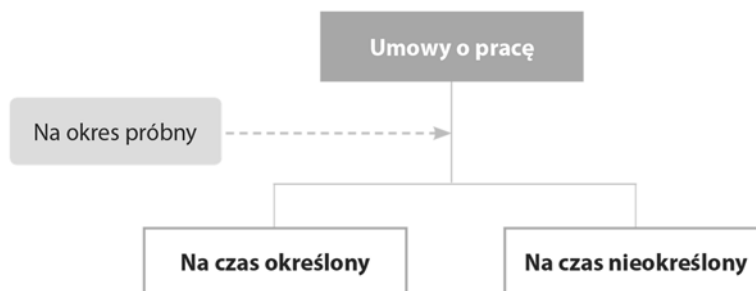
dzień w pracy, a pisemne potwierdzenie zostanie im dostarczone do końca dnia pracy. Zmiana wprowadzona od 1 września 2016 r. ma na celu zwiększenie ochrony praw pracowników oraz zapobieganie nielegalnemu zatrudnieniu.

Str. 157, przypis 95

Należy wykreślić treść tego przypisu.

Str. 159, wiersz 5 od dołu (nad rysunkiem 15)

Od 22 lutego 2016 r. zmieniły się przepisy dotyczące umów o pracę. Umowy o pracę można podzielić na dwie grupy: umowy na czas określony oraz umowy na czas nieokreślony. Każdą umowę o pracę można poprzedzić umową na okres próbny (rys. 15).

Rys. 15. Rodzaje umów o pracę

Tabela 26. Rodzaje umów o pracę i ich charakterystyka

Rodzaj umowy o pracę	Charakterystyka
Umowa o pracę na okres próbny	Umowa ta może poprzedzać zarówno umowę o pracę na czas określony, jak i umowę o pracę na czas nieokreślony. Nie ma jednak obowiązku, aby była ona zawarta – zależy to wyłącznie od woli pracodawcy i pracownika. Maksymalny okres, na jaki może być zawarta, wynosi 3 miesiące. Co do zasady umowa na okres próbny z tym samym pracownikiem może być zawarta tylko jeden raz. Umowa na okres próbny pozwala pracodawcy poznać poziom kwalifikacji i kompetencji zawodowych pracownika, natomiast pracownikowi pozwala na dokładne poznanie warunków pracy. Po okresie próbnym pracownik i pracodawca mogą podpisać inny rodzaj umowy o pracę, ale mogą też podjąć decyzję, że po zakończeniu okresu próbnego nie przedłużą stosunku pracy.
Umowa na czas nieokreślony (nazywana umową bezterminową)	Umowa ta jest zawierana wtedy, gdy strony przewidują długi i stabilny okres zatrudnienia. Dlatego w momencie jej podpisywania nie określa się, jak długo będzie trwało zatrudnienie (stosunek pracy).
Umowa o pracę na czas określony	Jest to umowa, której czas jest dokładnie oznaczony, np. umowa na okres od 1 lipca 2016 r. do 31 grudnia 2016 r. Zatrudnianie tego samego pracownika na podstawie umowy o pracę na czas określony jest ograniczone dwoma warunkami: <ul style="list-style-type: none"> • łączny okres zatrudnienia na podstawie umów o pracę na czas określony nie może przekroczyć 33 miesięcy; • łączna liczba umów na czas określony nie może przekroczyć trzech. Po przekroczeniu tych limitów – zgodnie z prawem pracy – pracownik jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. Limity te wynikają z przepisów kodeksu pracy i nie mogą być zmienione nawet wtedy, gdy zgadzają

Rodzaj umowy o pracę	Charakterystyka
	<p>się na to i pracownik, i pracodawca. Przy sprawdzaniu, czy pracownik nie przekroczył ww. limitów, nie jest ważne, jak długie były przerwy w zatrudnieniu tego pracownika.</p> <p>Ograniczeń dotyczących umowy o pracę na czas określony nie stosuje się jedynie w następujących sytuacjach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. jeżeli umowa o pracę na czas określony została zawarta w celu zastępstwa pracownika w czasie jego usprawiedliwionej nieobecności w pracy – czyli jeżeli jest to tzw. „umowa na zastępstwo”. Jest ona zawierana w sytuacji, gdy pracodawca musi znaleźć zastępstwo dla pracownika, który nie może pracować z powodu usprawiedliwionej nieobecności w pracy (np. w związku z urlopem macierzyńskim czy długotrwałym zwolnieniem lekarskim); 2. jeżeli umowa o pracę na czas określony została zawarta w celu wykonywania pracy o charakterze dorywczym lub sezonowym; 3. jeżeli umowa o pracę na czas określony została zawarta w celu wykonywania pracy przez okres kadencji; 4. jeżeli pracodawca wskaże leżące po jego stronie obiektywne przyczyny odstąpienia od opisanych wcześniej ograniczeń. Jednak w tym przypadku pracodawca w terminie 5 dni roboczych od dnia zawarcia umowy ma obowiązek zawiadomienia o tym w formie pisemnej lub elektronicznej okręgowego inspektora pracy (czyli osoby zatrudnionej w Państwowej Inspekcji Pracy) i wskazania przyczyn zawarcia takiej umowy.

Str. 164, wiersz 16 od góry (wypowiedzenie umowy o pracę przez jedną ze stron)

Na mocy wypowiedzenia umowy o pracę przez jedną ze stron mogą być rozwiązane umowy zawarte na okres próbny, umowy zawarte na czas określony oraz umowy zawarte na czas nieokreślony.

Str. 164, wiersz 12 od dołu (terminy wypowiedzenia umów o pracę na czas nieokreślony i określony)

- dla umów o pracę zawartych na czas nieokreślony i dla umów o pracę na czas określony:
 - 2 tygodnie – jeżeli pracownik był zatrudniony krócej niż 6 miesięcy;
 - miesiąc – jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 6 miesięcy;
 - 3 miesiące – jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 3 lata.

Str. 164, przypis 100

Od 2016 r. przepisy dotyczące wypowiedzenia umów o pracę na czas określony są takie same jak przepisy dotyczące wypowiedzenia umów o pracę na czas nieokreślony. W związku z tym treść przypisu 100 jest już nieaktualna.

Str. 165, wiersz 7 od góry

Jeżeli to pracodawca wypowiedział pracownikowi umowę o pracę, a okres wypowiedzenia wynosi co najmniej 2 tygodnie, to w okresie wypowiedzenia pracownikowi przysługuje zwolnienie na poszukiwanie pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia:

- w wymiarze 2 dni roboczych – jeżeli okres wypowiedzenia wynosi 2 tygodnie lub miesiąc;
- w wymiarze 3 dni roboczych – jeżeli okres wypowiedzenia wynosi 3 miesiące.

Str. 169, przypis 102

Jeżeli umowa o pracę nie została zawarta z zachowaniem formy pisemnej, pracodawca – przed dopuszczeniem pracownika do pracy – ma obowiązek przekazania pracownikowi pisemnego potwierdzenia ustaleń umowy o pracę.

Str. 170, wiersz 21 od dołu

Po słowach „(...) 50 lat” należy dodać przypis².

Str. 170, przypis 103

Od 1 stycznia 2017 r. regulamin pracy muszą posiadać pracodawcy zatrudniający więcej niż 50 pracowników.

Str. 171, wiersz 6 od góry

Ważnym zagadnieniem związanym z gromadzeniem przez pracodawcę danych o pracownikach jest **zapewnienie zgodności przetwarzania tych danych z wymogami przepisów o ochronie danych osobowych**. Od 25 maja 2018 r. w Polsce i w pozostałych państwach Unii Europejskiej obowiązują przepisy *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej nr 2016/679 o ochronie danych osobowych* (tzw. RODO)101.

Zgodnie z tymi przepisami pracodawca nie może żądać od kandydatów do pracy podania dowolnie określonych przez siebie danych osobowych, ale jedynie danych obejmujących³:

- imię (imiona) i nazwisko;
- imiona rodziców;
- datę urodzenia;
- miejsce zamieszkania (adres do korespondencji);
- wykształcenie;
- przebieg dotychczasowego zatrudnienia.

Kandydaci do pracy w przesyłanych dokumentach (CV, listy motywacyjne) podają często również inne informacje o sobie – pracodawca może je przetwarzać jedynie wtedy, gdy kandydat do pracy w przesłanych dokumentach dobrowolnie zamieści tzw. klauzulę o zgodzie na przetwarzanie danych osobowych zawartych w przesłanych przez niego dokumentach.

Po zakończeniu rekrutacji na dane stanowisko pracodawca nie może przetwarzać otrzymanych od kandydatów danych osobowych na potrzeby rekrutacji na inne stanowiska. Dane te powinny być przez niego zniszczone. Jeżeli kandydat do pracy chce, aby potencjalny pracodawca rozpatrywał jego kandydaturę również podczas rekrutacji na inne stanowiska, to powinien wyrazić na to zgodę w klauzuli umieszczanej w dokumentach przekazywanych potencjalnemu pracodawcy⁴.

Przykład

Wyrażam zgodę na przetwarzanie danych osobowych zamieszczonych w moim CV i liście motywacyjnym przez Wydawnictwo „Ekonomik” – Jacek Musiałkiewicz w celu i zakresie niezbędnym w procesie rekrutacyjnym na stanowisko handlowca, jak również na potrzeby przyszłych rekrutacji prowadzonych przez Wydawnictwo „Ekonomik” – Jacek Musiałkiewicz.

Jeżeli osoba ubiegająca się o pracę została zatrudniona i jest pracownikiem, pracodawca oprócz wcześniej wymienionych danych może żądać również:

- innych danych osobowych pracownika, jeżeli obowiązek ich podania wynika z odrębnych przepisów;
- imion i nazwisk oraz dat urodzenia dzieci pracownika, jeżeli podanie takich danych jest konieczne ze względu na korzystanie przez pracownika ze szczególnych uprawnień przewidzianych w prawie pracy;
- numeru PESEL.

² Od 1 stycznia 2019 r. okres ten zostanie skrócony do 10 lat, a dokumentacja pracownicza i akta osobowe będą mogły być prowadzone również w postaci elektronicznej.

³ Pracodawca może żądać podania innych danych osobowych tylko wtedy, gdy obowiązek ich podania wynika z odrębnych przepisów.

⁴ Każdy pracodawca powinien określić, jak długo będzie przechowywał dokumenty opatrzone taką klauzulą. Nie ma w tym zakresie żadnych obowiązujących wytycznych poza zdrowym rozsądkiem (np. w ciągu pięciu lat dane dotyczące wykształcenia czy przebiegu zatrudnienia mogą ulec istotnym zmianom).

Str. 171, wiersz 7 od dołu

Po każdym zakończonym roku kalendarzowym pracodawca ma obowiązek sporządzenia do końca lutego następnego roku dokumentu „Informacja o dochodach oraz pobranych zaliczkach na podatek dochodowy PIT-11”. Informację tę pracodawca przekazuje każdemu pracownikowi i wysyła do urzędu skarbowego, w którym rozlicza się pracownik. Na podstawie PIT-11 pracownik rozlicza roczny podatek samodzielnie lub może zwrócić się o dokonanie takiego rozliczenia przez urząd skarbowy⁵.

Str. 172, przypis 106

Od 1 stycznia 2017 r. regulamin wynagradzania muszą posiadać pracodawcy zatrudniający więcej niż 50 pracowników.

Str. 174, wiersz 6 od góry (dodatkowy urlop macierzyński)

Od 1 stycznia 2016 r. nie występuje już dodatkowy urlop macierzyński.

Str. 176, wiersz 3 od dołu (dodatkowy urlop macierzyński)

Od 1 stycznia 2016 r. nie występuje już dodatkowy urlop macierzyński, za to wydłużeniu uległ urlop rodzicielski. Zasiłek macierzyński za okres urlopu macierzyńskiego oraz urlopu ojcowskiego wynosi 100% podstawy wymiaru zasiłku. Natomiast zasiłek macierzyński za okres urlopu rodzicielskiego wypłaca się w wysokości:

- 100% podstawy wymiaru za pierwsze 6 lub 8 tygodni tego urlopu;
- 60% podstawy wymiaru za pozostały okres.

Str. 177, tabela 28

Tabela 28. Urlopy związane z rodzicielstwem i ich charakterystyka

Rodzaj urlopu	Charakterystyka
Urlop macierzyński	<p>Przysługuje pracownicy w związku z urodzeniem lub przyjęciem dziecka na wychowanie. Za okres urlopu macierzyńskiego przysługuje zasiłek macierzyński w wysokości 100% podstawy wymiaru zasiłku.</p> <p>Urlop macierzyński trwa*:</p> <ul style="list-style-type: none">• 20 tygodni w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie;• 31 tygodni w przypadku urodzenia dwojga dzieci przy jednym porodzie;• 33 tygodnie w przypadku urodzenia trojga dzieci przy jednym porodzie;• 35 tygodni w przypadku urodzenia czworga dzieci przy jednym porodzie;• 37 tygodni w przypadku urodzenia pięciorga i więcej dzieci przy jednym porodzie.
Urlop rodzicielski	<p>Pracownicy oprócz urlopu macierzyńskiego mają również prawo do urlopu rodzicielskiego. Maksymalny okres tego urlopu wynosi:</p> <ul style="list-style-type: none">• 32 tygodnie – w przypadku urodzenia jednego dziecka;• 34 tygodnie – w przypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie. <p>Urlop rodzicielski jest udzielany na pisemny wniosek pracownika – jednorazowo albo w częściach. Może być on wykorzystany nie później niż do zakończenia roku kalendarzowego, w którym dziecko kończy 6. rok życia. Z urlopu rodzicielskiego może korzystać matka lub ojciec dziecka albo oboje rodzice jednocześnie. W tym ostatnim</p>

⁵ Urząd skarbowy może dokonać rocznego rozliczenia podatku dochodowego jedynie za te osoby, które spełniają warunki określone w przepisach prawa podatkowego i złożą do 15 kwietnia drogą elektroniczną za pomocą systemu e-Deklaracje wniosek PIT-WZ.

	<p>przypadku łączny wymiar urlopu rodzicielskiego matki i ojca nie może przekroczyć 32 lub 34 tygodni.</p> <p>W okresie urlopu rodzicielskiego pracownikowi przysługuje zasiłek macierzyński w wysokości:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 100% podstawy wymiaru za pierwsze 6 lub 8 tygodni tego urlopu; • 60% podstawy wymiaru za pozostały okres.
Urlop ojcowski	<p>Prawo do niego ma pracownik-ojciec wychowujący dziecko. Wymiar urlopu wynosi dwa tygodnie. Pracownik ma prawo, a nie obowiązek skorzystania z urlopu ojcowskiego. Z prawa tego może skorzystać jednak tylko do ukończenia przez dziecko 24. miesiąca życia. Za czas urlopu ojcowskiego przysługuje zasiłek macierzyński w wysokości 100% podstawy wymiaru zasiłku.</p>
Urlop wychowawczy	<p>Przysługuje pracownikowi (matce albo ojcu) zatrudnionemu co najmniej przez 6 miesięcy i umożliwia sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem, które nie ukończyło 5 lat. Długość urlopu wychowawczego nie może przekraczać 3 lat. W tym czasie pracownik nie ma prawa do wynagrodzenia. Jeżeli natomiast spełnia kryterium dochodowe, może ubiegać się w urzędzie gminy (miasta) o dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.</p>

* Pracownica może wystąpić do pracodawcy z wnioskiem o skrócenie wymiaru urlopu macierzyńskiego i wcześniej powrócić do pracy. Pracodawca ma obowiązek zaakceptować ten wniosek. Skrócony urlop nie może jednak trwać krócej niż 14 tygodni. W takiej sytuacji z wnioskiem o wykorzystanie pozostałej części urlopu macierzyńskiego może wystąpić pracownik-ojciec wychowujący dziecko. Pracodawca ma obowiązek zaakceptować ten wniosek. Urlop wykorzystywany w tym trybie przez ojca dziecka jest określany jako urlop tacierzyński i jest to odmienny urlop niż urlop ojcowski.

Przykład

1 lipca 2016 r. Anna Kowal urodziła syna Pawła. Ojcem jest Jan Kowal. Po urodzeniu syna Anna Kowal wykorzystała 14 tygodni urlopu macierzyńskiego, a następnie wystąpiła do pracodawcy z wnioskiem o skrócenie wymiaru urlopu macierzyńskiego i po 14 tygodniach wróciła do pracy. Pozostałe 6 tygodni urlopu macierzyńskiego wykorzystał Jan Kowal jako tak zwany „urlop tacierzyński”.

Bezpośrednio po wykorzystaniu 6 tygodni tego urlopu Jan Kowal, będąc pracownikiem, skorzystał z 2 tygodni urlopu ojcowskiego, a następnie z 32 tygodni urlopu rodzicielskiego. Tak więc po urodzeniu Pawła Kowala 14 tygodni spędziła z nim w domu matka, wykorzystując część urlopu macierzyńskiego, a 40 tygodni przebywał z nim ojciec, wykorzystując pozostałą część urlopu macierzyńskiego (6 tygodni), urlop ojcowski (2 tygodnie) oraz urlop rodzicielski (32 tygodnie).

Str. 189–190, wzór 5

Obowiązujący obecnie formularz świadectwa pracy różni się od formularza zamieszczonego w książce. Aktualny formularz świadectwa pracy jest zamieszczony w Dzienniku Ustaw z 2018 r. poz. 1289 (<http://www.dziennikustaw.gov.pl/du/2018/1289/1>).

Str. 226, wiersz 5 od dołu – Obecnie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej nie reguluje już Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, ale Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r., poz. 646, z późn. zm.)⁶.

Str. 228, wiersz 3 od góry

W Ustawie z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców wprowadzono nową definicję działalności gospodarczej.

⁶ W całym podręczniku – we wszystkich miejscach, w których występują słowa „ustawa o swobodzie działalności gospodarczej” należy je zastąpić słowami „Prawo przedsiębiorców”.

Działalność gospodarcza jest to zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły*.

* Nie stanowi działalności gospodarczej działalność wykonywana przez osobę fizyczną, której przychód należny z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę. Jest to tzw. działalność nieewidencjonowana.

Str. 229, wiersz 10 od góry

Od 1 stycznia 2017 r. kwota limitu jest równa 15 000 złotych.

Str. 232–235

Obowiązujący obecnie formularz CEIDG-1 różni się od formularza zamieszczonego w książce. Aktualny formularz CEIDG można pobrać ze strony internetowej CEIDG: <https://prod.ceidg.gov.pl/ceidg.cms.engine/?F;1b22de7d-916d-4591-b44d-3b8e2be61121>.

Str. 241, wiersz 13 od dołu

Należy dodać zdanie: Umowa spółki jawnej może być zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy udostępnianego w systemie teleinformatycznym (<https://ems.ms.gov.pl>).

Str. 244, wiersz 4 od góry

Należy dodać zdanie: Umowa spółki komandytowej może być zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy udostępnianego w systemie teleinformatycznym (<https://ems.ms.gov.pl>).

Str. 246, wiersz 1 od góry

Zawarcie umowy spółki w tym trybie wymaga wypełnienia formularza umowy udostępnionego w systemie teleinformatycznym i opatrzenia umowy kwalifikowanym podpisem elektronicznym albo podpisem potwierdzonym profilem zaufanym ePUAP.

Str. 255–256, Zawieszenie działalności gospodarczej

Przedsiębiorca może zawiesić wykonywanie (prowadzenie) działalności gospodarczej i wznowić ją po okresie zawieszenia. Zarówno zawieszenie, jak i wznowienie wykonywania działalności gospodarczej następuje na wniosek przedsiębiorcy. Możliwość złożenia takiego wniosku mają zarówno przedsiębiorcy wpisani do CEIDG (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą jednoosobowo lub w formie spółki cywilnej⁷153), jak również przedsiębiorcy wpisani do KRS (m.in. spółki osobowe, spółki kapitałowe, fundacje). Przedsiębiorcy wpisani do CEIDG mogą zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej na czas nieokreślony albo określony, nie krótszy jednak niż 30 dni, natomiast przedsiębiorcy wpisani do KRS mogą zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej na okres od 30 dni do 24 miesięcy.

Działalność może być zawieszona tylko przez tych przedsiębiorców, którzy nie zatrudniają pracowników, lub tych, którzy zatrudniają wyłącznie pracowników przebywających na urloпах macierzyńskich lub innych, związanych z wychowaniem dzieci.

W okresie zawieszenia przedsiębiorca nie może wykonywać działalności gospodarczej i osiągać z niej bieżących przychodów, ale może on wykonywać inne czynności.

Przykład

W okresie zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej przedsiębiorca ma prawo przyjmować należności i ma obowiązek regulować zobowiązania powstałe przed datą zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej.

W okresie zawieszenia działalności gospodarczej obowiązki przedsiębiorcy ulegają zmniejszeniu w porównaniu z okresem jej prowadzenia (np. w okresie zawieszenia działalności nie ma obowiązku płacenia składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne).

⁷ W spółce cywilnej zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej jest skuteczne pod warunkiem jej zawieszenia przez wszystkich współników. Jeżeli jedna osoba jest współnikiem w kilku spółkach cywilnych, to może ona zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej w jednej lub kilku spółkach.

Str. 256, wiersz 2 od dołu

Należy usunąć ostatni punkt w wyliczeniu.

Str. 258, wiersz 18 od góry

Należy dodać kolejny punkt w wyliczeniu:

- stosowania niedozwolonych postanowień wzorców umów.

Str. 264, rysunek 24

Od 2016 r. do polskiego systemu podatkowego zostały wprowadzone dwa nowe podatki.

1. Podatek od niektórych instytucji finansowych (tzw. podatek bankowy). Podatnikami tego podatku są m.in. banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, zakłady ubezpieczeń i instytucje pożyczkowe, a przedmiotem opodatkowania są aktywa podmiotów będących podatnikami podatku. Podatek ten został wprowadzony *Ustawą z dnia 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych*.
2. Podatek od sprzedaży detalicznej⁸ (tzw. podatek od supermarketów). Podatnikami tego podatku są sprzedawcy detaliczni, a przedmiotem opodatkowania podatkiem jest przychód ze sprzedaży detalicznej. Podatek ten został wprowadzony *Ustawą z dnia 6 lipca 2016 r. o podatku od sprzedaży detalicznej*.

Obydwa ww. podatki są podatkami bezpośrednimi, majątkowymi, państwowymi.

Str. 266, tabela 38

Skala podatku dochodowego od osób fizycznych w 2018 r.

Podstawa obliczenia podatku w zł		Podatek wynosi	
od	do		
	85 528 zł	18%	minus kwota zmniejszająca podatek*
85 528 zł		15 395,04 zł + 32% nadwyżki ponad 85 528 zł	

* W 2018 r. kwota zmniejszająca podatek waha się od 0 do 1440 zł – w zależności od wysokości podstawy obliczenia podatku (dochodu podatnika).

Źródło: Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych został opublikowany (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1509, z późn. zm.).

Str. 269, tabela 39

Tabela 39. Organy podatkowe

Wyszczególnienie	Podatki państwowe	Podatki samorządowe
Organ podatkowy pierwszej instancji	naczelnik urzędu skarbowego, naczelnik urzędu celno-skarbowego	wójt (burmistrz, prezydent miasta)
Organ podatkowy drugiej instancji	dyrektor izby administracji skarbowej	samorządowe kolegium odwoławcze

Organem podatkowym jest również Szef Krajowej Administracji Skarbowej. Zakres spraw, jakimi zajmuje się Szef Krajowej Administracji Skarbowej jako organ pierwszej i jako organ drugiej instancji, został określony w ordynacji podatkowej.

Str. 269, wiersz 7 od dołu

Od 1 stycznia 2016 r. obowiązuje *Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej* (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1170, z późn. zm.).

⁸ W okresie od 15 listopada 2016 r. do 31 grudnia 2018 r. podatek od sprzedaży detalicznej jest zawieszony.

Str. 269, wiersz 9 od dołu

Przepisy prawa ubezpieczeniowego są zawarte w Kodeksie cywilnym oraz w następujących ustawach:

- Ustawie z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej;
- Ustawie z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym;
- Ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych;
- Ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym oraz Rzeczniku Ubezpieczonych;
- Ustawie z dnia 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń⁹.

Str. 272, wiersz 18 od góry

Od 11 października 2015 r. działalność Rzecznika Ubezpieczonych została zastąpiona przez działalność Rzecznika Finansowego (www.rf.gov.pl). Rzecznik Finansowy prowadzi działalność na rzecz osób fizycznych będących klientami podmiotów rynku finansowego, czyli m.in. banków, zakładów ubezpieczeń, funduszy i towarzystw emerytalnych, spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, instytucji pożyczkowych czy funduszy inwestycyjnych. Jeżeli osoba fizyczna będąca klientem podmiotu rynku finansowego jest niezadowolona ze sposobu załatwienia reklamacji przez ten podmiot, może zwrócić się z wnioskiem do Rzecznika Finansowego o podjęcie przez niego odpowiednich działań. Osoby fizyczne będące klientami podmiotów rynku finansowego mogą również wnieść do Rzecznika Finansowego wnioski o wszczęcie pozasądowego postępowania w sprawie rozwiązania sporu między klientem a podmiotem rynku finansowego. Udział podmiotu rynku finansowego w takim postępowaniu jest obowiązkowy. Opłata za wniesienie wniosku wynosi 50 zł.

Str. 272, wiersz 3 od dołu

- zasad funkcjonowania obowiązkowego systemu gwarantowania depozytów (Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2016 r., poz. 996, z późn. zm.).

Str. 275, wiersz 5 od góry

Środki pieniężne zgromadzone na rachunkach bankowych są objęte systemem gwarantowania depozytów. Oznacza to, że w sytuacji, gdy bank utraci możliwość ich wypłaty to podmiotom będącym właścicielami środków pieniężnych zwróci je **Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG)**. Bankowy Fundusz Gwarancyjny zwraca 100% środków zgromadzonych na rachunkach bankowych, jeżeli ich wartość łącznie z odsetkami nie przekracza 100 000 euro. System gwarantowania środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych obejmuje wszystkie banki mające siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej tj. banki działające w formie spółek akcyjnych i banki spółdzielcze oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe.

Str. 285–290

W związku z tym, że weszły w życie nowe przepisy o ochronie danych osobowych treść rozdziału 11 „Ochrona danych osobowych” jest nieaktualna. Aktualna treść tego rozdziału zamieszczona jest na następnych stronach

⁹ Ustawa ta wejdzie w życie 1 października 2018 r. i od tego dnia przestanie obowiązywać Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym.

OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH

Wprowadzenie

W ostatnich latach w wyniku rozwoju technik informatycznych gromadzenie i przetwarzanie danych osobowych staje się coraz łatwiejsze i coraz powszechniejsze. Z drugiej strony ludzie mają coraz większą świadomość swojej prywatności i z coraz większą ostrożnością udostępniają **swoje dane osobowe innym**.

Zjawiska te doprowadziły do tego, że powstały akty normatywne regulujące ochronę danych osobowych. Niektórzy autorzy piszą już nawet o nowej kompleksowej (funkcjonalnej) gałęzi prawa – prawie ochrony danych osobowych. W miarę upływu czasu koncepcja wyodrębnienia tej gałęzi prawa z pewnością będzie miała coraz więcej zwolenników.

Normy prawne dotyczące ochrony danych osobowych zawarte są m.in. w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, rozporządzeniu Unii Europejskiej i w ustawie.

Zgodnie z **art. 51 Konstytucji RP**:

- nikt nie może być obowiązywany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby;
- władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym;
- każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych, a ograniczenie tego prawa może określić ustawa;
- każdy ma prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą;
- zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania danych osobowych określa ustawa.

Drugim bardzo ważnym źródłem prawa w zakresie ochrony danych osobowych jest *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)*¹⁶⁷. Rozporządzenie to weszło w życie 25 maja 2018 r. i jest częścią krajowych systemów prawnych we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Trzecim istotnym źródłem prawa ochrony danych osobowych jest *Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych*, która stanowi uzupełnienie przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) i pozwala na ich skuteczne stosowanie w Polsce.

Ustawa określa m.in. zakres odpowiedzialności karnej za naruszenie przepisów o ochronie danych oraz zawiera przepisy dotyczące Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych (Prezesa UODO), który jest organem właściwym w sprawie ochrony danych osobowych

¹⁶⁷ Rozporządzenie w Polsce jest określane jako RODO (rozporządzenie o danych osobowych), a po angielsku jako GDPR (General Data Protection Regulation).

w Polsce. Prezes UODO jest powoływany i odwoływany przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej za zgodą Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Do jego zadań należy m.in. prowadzenie postępowań w sprawie naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych.

Dane osobowe i ich przetwarzanie

Dane osobowe są to wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej. Danymi osobowymi nie są informacje o osobach prawnych lub jednostkach organizacyjnych.

Zidentyfikowana osoba fizyczna to konkretny człowiek, którego tożsamość jest znana.

Osoba fizyczna możliwa do zidentyfikowania to człowiek, którego tożsamość można poznać przy pomocy posiadanych środków.

Przykład

Informacja *Ekonomik sp. z o.o.* nie zostanie zaliczona do danych osobowych, ponieważ jest to informacja o osobie prawnej.

Informacja *Jan Nowak – Prezes Zarządu Ekonomik sp. z o.o.* zostanie zaliczona do danych osobowych, ponieważ jest to informacja o zidentyfikowanej osobie fizycznej.

Informacja o numerze telefonu Jana Nowaka zostanie zaliczona do danych osobowych, jeżeli przy użyciu posiadanych środków możemy ustalić tożsamość Jana Nowaka. Czyli jeżeli jego numer jest zapisany jako kontakt w naszym telefonie, to przy użyciu telefonu (posiadanych środków) możemy ustalić tożsamość Jana Nowaka.

Czasami tożsamość właściciela telefonu można ustalić innymi sposobami, np. za pomocą wyszukiwarki internetowej lub bazy danych kontrahentów. W każdym z opisanych przypadków numer telefonu zostanie zaliczony do danych osobowych.

Jeżeli natomiast przy użyciu posiadanych środków nie da się ustalić tożsamości właściciela numeru, to informacja o numerze telefonu nie stanowi danych osobowych.

Dane osobowe dzielą się na zwykłe oraz należące do szczególnych kategorii. **Do szczególnych kategorii należą:**

- informacje ujawniające pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych;
- dane genetyczne i dane biometryczne przetwarzane w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej;
- dane dotyczących zdrowia, seksualności lub orientacji seksualnej osoby fizycznej.

Dane osobowe należące do szczególnych kategorii zostały przedstawione na RYSUNKU 25.

Pozostałe dane osobowe, które nie należą do żadnej z ww. grup, zalicza się do **danych osobowych zwykłych**.

Przetwarzanie danych osobowych oznacza jakiegokolwiek operacje, które są na nich wykonywane w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany. Do operacji tych zaliczamy m.in. zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, modyfikowanie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie, łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie danych osobowych.

Przetwarzanie danych osobowych zaliczanych do szczególnych kategorii jest możliwe tylko wtedy, gdy spełniony jest jeden z warunków wymienionych w ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych (np. otrzymanie zgody od osoby, której dane mają być przetwarzane).

Rysunek 25. Dane osobowe należące do szczególnych kategorii

Podmioty zobowiązane do przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych

Do przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych zobowiązane są podmioty, które te dane przetwarzają: przedsiębiorcy lub organy publiczne prowadzące działalność na terenie Unii Europejskiej lub oferujące na jej terytorium towary i usługi (nawet nieodpłatnie).

Podmioty zobowiązane do przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych dzielą się na administratorów i podmioty przetwarzające.

Administrator to osoba fizyczna, osoba prawna, organ publiczny, inna jednostka lub inny podmiot, który samodzielnie lub wspólnie z innymi ustala cele i sposoby przetwarzania danych osobowych (czyli ustala, po co i w jaki sposób są one przetwarzane). Administrator może przetwarzać dane osobowe samodzielnie albo powierzyć tę czynność podmiotowi przetwarzającemu.

Podmiot przetwarzający to osoba fizyczna, osoba prawna, organ publiczny, inna jednostka lub inny podmiot, który przetwarza dane osobowe w imieniu administratora na podstawie zawartej z nim umowy.

Przykład

Spółka z o.o. ASO jest administratorem danych osobowych swoich pracowników oraz klientów. Jeżeli między spółką i biurem rachunkowym zostanie podpisana umowa na świadczenie usług księgowych i kadrowo-płacowych, to biuro rachunkowe będzie podmiotem przetwarzającym dane o pracownikach i klientach spółki, ale ich administratorem nadal pozostanie spółka.

Przepisy o ochronie danych osobowych nie mają zastosowania jedynie w przypadkach wyraźnie wskazanych w ich treści, np. wtedy, gdy:

- dane osobowe są przetwarzane przez osoby fizyczne dla celów osobistych, niezwiązanych z działalnością gospodarczą (np. przechowywanie danych adresowych czy korespondencji prowadzonej z grupą znajomych);
- dane osobowe są przetwarzane w ramach działalności nieobjętej prawem Unii Europejskiej (np. dane osobowe przetwarzane w związku z bezpieczeństwem narodowym);

- dane osobowe są przetwarzane w związku z działalnością właściwych organów publicznych wykonywaną w celu zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych lub wykonywania kar.

Zasady przetwarzania danych

Ogólne rozporządzenie o ochronie danych zawiera zapisy ustanawiające zasady przetwarzania danych (TABELA 40). Podmioty, które przetwarzają dane osobowe, powinny przestrzegać wszystkich zasad – **naruszenie choćby jednej z nich powoduje, że przetwarzanie danych osobowych jest niezgodne z obowiązującymi przepisami.**

Tabela 40. Zasady przetwarzania danych i ich charakterystyka

Nazwa zasady	Charakterystyka
Zasada zgodności z prawem, przejrzystości i rzetelności	Dane osobowe muszą być przetwarzane zgodnie z prawem, rzetelnie i w sposób przejrzysty dla osoby, której dotyczą.
Zasada ograniczenia celu przetwarzania	Dane osobowe powinny być przetwarzane tylko w konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach.
Zasada minimalizacji danych	Podmiot, który przetwarza dane osobowe, musi ograniczyć ich ilość oraz rodzaj – powinien on przetwarzać tylko takie dane, które są niezbędne do realizacji celu przetwarzania danych. Zgodnie z tą zasadą nie można gromadzić danych, które kiedyś mogą się przydać.
Zasada prawidłowości danych	Dane osobowe muszą być prawidłowe i w razie potrzeby uaktualniane. Dane osobowe, które są nieprawidłowe, powinny być usunięte lub sprostowane. Podmiot przetwarzający dane osobowe powinien opracować rozwiązania techniczne i organizacyjne, które pozwolą na korygowanie nieprawidłowych lub nieaktualnych danych.
Zasada ograniczenia przechowywania danych	Dane osobowe powinny być przechowywane przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, do których dane te są przetwarzane.
Zasada integralności i poufności	Dane osobowe muszą być przetwarzane w sposób zapewniający ich odpowiednie bezpieczeństwo, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem.
Zasada rozliczalności	Administrator jest odpowiedzialny za przestrzeganie wszystkich ww. zasad i musi być w stanie wykazać ich przestrzeganie (rozliczyć się z ich przestrzegania).

Prawa osób, których dane są przetwarzane

W ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych osobowych duża część przepisów reguluje prawa osób fizycznych, których dane są przetwarzane. Najważniejsze z tych praw zostały omówione i scharakteryzowane poniżej.

- 1. Prawo dostępu do danych.** Każda osoba ma prawo do uzyskania od administratora informacji, czy jej dane są przetwarzane, a jeżeli są – to w jakim zakresie. Ponadto osoba, której dane są przetwarzane, może żądać od administratora kopii danych zgromadzonych na jej temat.
- 2. Prawo do sprostowania danych.** Każda osoba może żądać od administratora sprostowania danych, które jej dotyczą – jeśli są one nieprawidłowe lub niekompletne.

- 3. Prawo do bycia zapomnianym.** Osoby, których dane są przetwarzane, mają prawo do ich usunięcia, czyli tzw. „prawo do bycia zapomnianym”. W przepisach są również przewidziane sytuacje, w których osoby te nie mogą skorzystać z prawa do usunięcia danych osobowych na swój temat.

Przykład

20 sierpnia 2018 r. sklep internetowy sprzedał Janowi Nowakowi zamówione przez niego towary i wystawił fakturę dokumentującą tę sprzedaż. 20 września 2018 r. Jan Nowak zwrócił się do sklepu internetowego z żądaniem usunięcia jego danych osobowych. Sklep nie będzie mógł spełnić tego żądania natychmiast, ale dopiero wtedy, gdy zgodnie z przepisami prawa podatkowego upłynie termin przechowywania faktury.

- 4. Prawo do ograniczenia przetwarzania danych.** Jeżeli osoba fizyczna wystąpiła do administratora z żądaniem ograniczenia przetwarzania danych na jej temat, administrator powinien ograniczyć przetwarzanie danych dotyczących tej osoby jedynie do ich przechowywania. Z żądaniem tym można wystąpić do administratora jedynie w ściśle określonych w rozporządzeniu sytuacjach (np. gdy dane osobowe nie są już potrzebne do celów, dla których zostały zgromadzone, ale nie można ich usunąć z uwagi na inne obowiązujące przepisy).
- 5. Prawo do przenoszenia danych.** Jeśli osoba fizyczna zwróci się do administratora danych z prośbą dotyczącą przeniesienia jej danych, administrator ma obowiązek przekazać tej osobie komplet danych zgromadzonych na jej temat lub przesłać je innemu administratorowi w formie, która będzie możliwa do odczytania.
- 6. Prawo do bycia poinformowanym.** Każdy ma prawo do informacji o tym, że jego dane są przetwarzane. Prawo to musi być zrealizowane przez każdego administratora bez żadnej aktywności ze strony osoby zainteresowanej. Informacje przekazywane przez administratora każdej osobie fizycznej, której dane są przez niego przetwarzane, są nazywane **klauzulą informacyjną**. Klauzula informacyjna powinna być sformułowana jasnym i prostym językiem i przekazana w sposób zwięzły, łatwo dostępny i zrozumiały. Zakres klauzuli informacyjnej został określony w rozporządzeniu i obejmuje on m.in. informacje o tożsamości administratora, jego dane kontaktowe, cel przetwarzania i okres przechowywania, informacje o prawach osób, których dane są przetwarzane, oraz informację o prawie wniesienia skargi do organu nadzorczego.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

1. Opracuj argumenty za i przeciw do dyskusji na temat „Czy w Polsce ochrona danych osobowych jest obecnie na właściwym poziomie?”
2. Podaj definicję danych osobowych oraz kilka przykładów tych danych.
3. Wyjaśnij różnicę między administratorem a podmiotem przetwarzającym.
4. Na czym polega prawo do bycia zapomnianym?
5. Na podstawie klauzuli informacyjnej, którą otrzymałeś Ty lub Twoi rodzice, sporządź notatkę, w której udzielisz odpowiedzi na pytania:
 - a) czy klauzula została sformułowana jasnym i prostym językiem;
 - b) czy klauzula została przekazana w sposób zwięzły, łatwo dostępny i zrozumiały;
 - c) jakie informacje zawierała.
6. Jaką nazwę nosi organ, do którego właściwości należy ochrona danych osobowych?

Bibliografia

Pozycje książkowe

1. Adhamar E., *Prawo konstytucyjne*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2013.
2. Bilewska K., Chłopecki A., *Prawo handlowe*, C. H. Beck, Warszawa 2015.
3. Czachórski W., *Zobowiązania. Zarys wykładu*, LexisNexis, Warszawa 2009.
4. Gardocki L., *Prawo karne*, C. H. Beck, Warszawa 2013.
5. Jabłońska-Bonca J., *Podstawy prawa dla ekonomistów i nie tylko*, LexisNexis, Warszawa 2007.
6. Lang J., Służewski J., Wierzbowski M., Wiktorowska A., *Prawo administracyjne*, LexisNexis, Warszawa 2013.
7. Legierska U., *Prawo administracyjne – podręcznik*, Wydawnictwo Ekonomik – Jacek Musiałkiewicz, Warszawa 2015.
8. Łętowska E., Sobczak K., *Rzeźbienie prawa dwadzieścia lat później*, Wydawnictwo Ecostar, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2012.
9. *Prawo dla ekonomistów*, praca zbiorowa pod redakcją T. Kocowskiego, B. Ćwierz-Matysiak, K. Marak, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2013.
10. *Prawo finansowe*, praca zbiorowa pod redakcją R. Mastalskiego i E. Fojcik-Mastalskiej, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2011.
11. Siuda W., *Elementy prawa dla ekonomistów*, Wydawnictwo Naukowe Contact, Poznań 2013.
12. Siuda W., *Zarys prawa gospodarczego dla ekonomistów*, Wydawnictwo Naukowe Contact, Poznań 2013.
13. Targosz T., Włodarska-Dziurzyńska K., *Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe*, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2010.
14. Wojtczak M., *Podstawy finansów publicznych – podręcznik*, Wydawnictwo Ekonomik – Jacek Musiałkiewicz, Warszawa 2015.
15. *Zarys finansów publicznych i prawa finansowego*, praca zbiorowa pod redakcją naukową W. Wójtowicz, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2011.
16. *Zarys prawa*, praca zbiorowa pod redakcją J. Kucińskiego, LexisNexis, Warszawa 2013.
17. Zbrojewska M., Legierska U., Bogacz K., *Postępowanie administracyjne – podręcznik*, Wydawnictwo Ekonomik – Jacek Musiałkiewicz, Warszawa 2014.

Akty normatywne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. nr 78, poz. 483, z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1).
3. Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1000).
4. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. z 2018 r., poz. 647).
5. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r., poz. 646).
6. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2018 r., poz. 649).
7. Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń (Dz.U. z 2017 r., poz. 2486, z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 5, z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 2361, z późn. zm.).
10. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 996, z późn. zm.).
11. Ustawa z dnia 6 lipca 2016 r. o podatku od sprzedaży detalicznej (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1325).
12. Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1937, z późn. zm.).
13. Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1767, z późn. zm.).
14. Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1410).

15. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 999, z późn. zm.).
16. Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2270, z późn. zm.).
17. Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 2064, z późn. zm.).
18. Ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 683, z późn. zm.).
19. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2077, z późn. zm.).
20. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2234, z późn. zm.).
21. Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 798, z późn. zm.).
22. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1938, z późn. zm.).
23. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1265, z późn. zm.).
24. Ustawa z dnia 19 marca 2004 r. – Prawo celne (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 167, z późn. zm.).
25. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1453, z późn. zm.).
26. Ustawa z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych (Dz.U. z 2018 r., poz. 594).
27. Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 477, z późn. zm.).
28. Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1302, z późn. zm.).
29. Ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2188, z późn. zm.).
30. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 23, z późn. zm.).
31. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1577, z późn. zm.).
32. Ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1523).
33. Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 776).
34. Ustawa z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz.U. z 2000 r. nr 39, poz. 443, z późn. zm.).
35. Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2226, z późn. zm.).
36. Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1368, z późn. zm.).
37. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1270, z późn. zm.).
38. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1778, z późn. zm.).
39. Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. z 1998 r. nr 96, poz. 603, z późn. zm.).
40. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 995, z późn. zm.).
41. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 913, z późn. zm.).
42. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1876, z późn. zm.).
43. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 800, z późn. zm.).
44. Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 870, z późn. zm.).
45. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2243, z późn. zm.).
46. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2017 r., poz. 2204, z późn. zm.).
47. Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 524, z późn. zm.).
48. Ustawa z dnia 12 października 1994 r. o samorządowych kolegiach odwoławczych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 570).

49. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1191, z późn. zm.).
50. Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 419).
51. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1414, z późn. zm.).
52. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2198, z późn. zm.).
53. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 200, z późn. zm.).
54. Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1688, z późn. zm.).
55. Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2291, z późn. zm.).
56. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 994, z późn. zm.).
57. Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 958, z późn. zm.).
58. Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1184, z późn. zm.).
59. Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 2050).
60. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 917, z późn. zm.).
61. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 618, z późn. zm.).
62. Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1314, z późn. zm.).
63. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1025, z późn. zm.).
64. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 682, z późn. zm.).
65. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1257, z późn. zm.).
66. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 283).
67. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 r. w sprawie utworzenia powiatów (Dz.U. z 1998 r. nr 103, poz. 652).
68. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 stycznia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop (Dz.U. z 1997 r. nr 2, poz. 14, z późn. zm.).
69. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie zakresu prowadzenia przez pracodawców dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz sposobu prowadzenia akt osobowych pracownika (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 894).
70. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1632).

Strony internetowe

1. Bankowy Fundusz Gwarancyjny: www.bfg.pl
2. Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej: www.ceidg.gov.pl
3. Dziennik Ustaw: <http://dziennikustaw.gov.pl>
4. Dzienniki ministerstw: www.dziennikiurzedowe.gov.pl/dzienniki-ministerstw.html
5. Dzienniki Urzędowe Unii Europejskiej: www.eur-lex.europa.eu
6. Dzienniki urzędów: www.dziennikiurzedowe.gov.pl/dzienniki-urzedow.html
7. Dzienniki województw: www.dziennikiurzedowe.gov.pl/dzienniki-wojewodztw.html
8. Europejski Trybunał Praw Człowieka: www.echr.coe.int
9. Główny Urząd Statystyczny: www.stat.gov.pl
10. Internetowy System Aktów Prawnych: <http://isap.sejm.gov.pl>
11. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów: www.premier.gov.pl
12. Komisja Europejska: http://ec.europa.eu/index_pl.htm
13. Komisja Nadzoru Finansowego: www.knf.gov.pl
14. Krajowa Informacja Skarbowa: www.kis.gov.pl
15. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji: www.krrit.gov.pl
16. Ministerstwo Edukacji Narodowej: www.men.gov.pl
17. Ministerstwo Finansów: www.mf.gov.pl
18. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju: www.miiir.gov.pl
19. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: www.mpips.gov.pl
20. Ministerstwo Sprawiedliwości: www.ms.gov.pl
21. Monitor Polski: www.monitorpolski.gov.pl
22. Naczelny Sąd Administracyjny: www.nsa.gov.pl
23. Najwyższa Izba Kontroli: www.nik.gov.pl
24. Narodowy Bank Polski: www.nbp.gov.pl
25. Państwowa Inspekcja Pracy: www.pip.gov.pl
26. Parlament Europejski: www.europarl.europa.eu/portal/pl
27. Prezydent RP: www.prezydent.pl
28. Rzecznik Finansowy: www.rf.gov.pl
29. Rzecznik Praw Dziecka: www.brpd.gov.pl
30. Rzecznik Praw Obywatelskich: www.rpo.gov.pl
31. Sąd Najwyższy: www.sn.pl
32. Sejm: www.sejm.gov.pl
33. Senat: www.senat.gov.pl
34. Trybunał Konstytucyjny: www.trybunal.gov.pl
35. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny: www.ufg.pl
36. Urząd Ochrony Danych Osobowych: www.uodo.gov.pl
37. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów: www.uokik.gov.pl
38. Zakład Ubezpieczeń Społecznych: www.zus.pl